

Retrospectiva știrilor false asupra evenimentelor din anul 1992 din regiunea transnistreană: abordări comparative

Valentina ENACHI

Abstract

The analysis of the problem of false news and other media constructions is based on quantitative research, which shows the distribution of published materials in Chisinau and the Russian Federation. In these media, the materials addressed the topics regarding the events on the Dniester in 1992 in a negative, neutral or positive way. The qualitative research aims to describe the content of the articles divided into separate thematic blocks, sub-themes, and representation sections. The media construction of the events of the Dniester War in 1992 in the written and online press in the Republic of Moldova is contradictory. The Russian press and the left-wing press contribute to the false and erroneous perception that the phenomenon is known as „Transnistrian conflict” is a civil one, and that it is not Russia but Transnistria that is a „party” to the conflict, that Russia has the status of a neutral mediator and guarantor of the agreements between the parties and the provisions of the Memorandum on normalizing relations between the Republic of Moldova and Transnistria signed in 1997 in Moscow. During the post-conflict period, this image was fortified by articles, attitudes of politicians from the Russian Federation who sometimes directly threatened the Republic of Moldova with the prospect of a resurgence of an armed conflict. These statements circulated widely in the press. Along with these materials, they would also publish fake news on various topics and topics related to the conflict. For example: “The war of 1992 broke out because the „radicals” and „elites” in Chisinau wanted to unite with Romania as in the interwar period”. Others followed: the news agency Lenta ru. publishes an article: “Ukraine wants to propose to Russia to cede Transnistria in exchange for Crimea”: false news meant to destabilize Moldova’s relations with Ukraine. The article also analyses the media materials from the national press, which analyse in detail the topics related to Transnistria and the war on the Dniester in 1992 from the perspective of the national interests of the Republic of Moldova. In conclusion, we can mention that the recent history of the Republic of Moldova is an arena of the hybrid information war waged by the Russian Federation in the Republic of Moldova.

Keywords: information, war, Russia, statements, analysis.

Introducere

Știrile false constau în răspândirea de informații neveridice prin intermediul mass-mediei tradiționale sau social media. Știrile false sunt publicate cu intenția de a induce în eroare, în scopul de a deteriora reputația unor instituții,

state sau persoane. Știrile false dezinformează publicul în mod intenționat, atrag atenția audienței și creează o stare de incertitudine, confuzie și panică. Știrile false sunt o parte a propagandei și se bazează pe o metodologie sofisticată. Știrile false sunt fabricate prin omiterea, trunchierea și exagerarea informației. Scopul acestora este de a permeabiliza granițele dintre adevăr și fals, de a decepționa, de a descuraja. În spatele știrilor false stau interese politice și economice ale unor persoane influente și a regimurilor politice. Iar cu referire la subiectul nostru, scopul falsurilor mediatizate este de a păstra regiunea transnistreană în aria informațională a Rusiei, de a induce populației starea de nihilism față de propria istorie, de a discredita forțele naționale ale Republicii Moldova și, în fond, de a destabiliza situația. Iar pentru că prin știrile false se urmăresc câștiguri de imagine și schimbarea atitudinilor, comportamentelor și finalmente câștigarea puterii politice, demascarea și analiza acestora are o importanță vitală pentru securitatea informațională a Republicii Moldova și a stării emoționale a populației.

Percepțiile false asupra evenimentelor din regiunea transnistreană în presa din Republica Moldova și Federația Rusă

Narațiunea eronată referitoare la războiul de pe Nistru a fost inițiată chiar de la început și a constat în impunerea de către Federația Rusă a ideii că nu Rusia, ci Transnistria este cheia conflictuală a acestuia, iar Rusia are un statut de mediator neutru și de țară garant al înțelegerilor ce vor fi atinse între părți, precum și ale prevederilor Memorandumului cu privire la normalizarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, semnat la 8 mai 1997 la Moscova.¹ Dacă propaganda are drept scop destabilizarea situației, știrile false constituie instrumentul agresiv de manifestare a acesteia. Ziarele din Transnistria, cele din Federația Rusă și filialele lor locale au fabricat știri care au impus o percepție diferită de realitatea obiectivă constând în faptul că Federația Rusă a alimentat acest război. Susținerea financiară, logistică a Federației Ruse a fost ascunsă în mass-media și astfel s-a creat o imagine distorsionată, proiectată în conștiințele cetățenilor. Ideea că războiul din 1992 a izbucnit pentru că „radicaliștii” și „elitele” din Chișinău au vrut unirea cu România și doar armata rusă a împiedicat masacrarea populației civile din Transnistria, care voia să-și păstreze identitatea limba și cultura amenințate de moldovenii de peste Nistru. Forța politică din interiorul Republicii Moldova, care a susținut acest

¹ *Perceperea Rusiei în România, Republica Moldova și Ucraina* (Editura Curtea veche: București), p. 35.

fals a fost Partidul Socialiștilor din Moldova. Acesta a reiterat în documentele sale tratarea istorică inițiată de către ideologii pro Kremlin ai războiului de pe Nistru din 1992. În comunicatele sale, PSRM sublinia că războiul este în trecut, nu este necesară studierea acestuia și că Partidul Socialiștilor are un plan „fiabil” de reglementare a conflictului transnistrean: „...Menționăm că Partidul Socialiștilor este unica formațiune politică care propune soluționarea conflictului de pe ambele maluri ale râului Nistru prin federalizarea RM. Este necesar un nou impuls în dezvoltarea procesului de negocieri, fie chiar și unul care ne-ar readuce la varianta veche, uitată, dar modificată – federalizarea țării, despre care a declarat în repetate rânduri PSRM. Trebuie să ne mișcăm înainte, să ieșim din impas și să acceptăm spre examinare varianta privind federalizarea țării”, a declarat Igor Dodon.²

Impunerea oficială a narațiunii că Războiul de pe Nistru este un război „străin” de susținerea Rusiei la nivel de guvern a avut loc odată cu instaurarea la Președinție a lui I. Dodon și a guvernului socialist. Dodon a declarat că trebuie să ne cerem scuze de la cei care au luptat de partea separatiștilor. Valul de indignare a societății contra acestei declarații a fost enorm, dar problema a fost estompată. Însă subiectul scandalos a revenit pe agendă în momentul în care ministrul Afacerilor Externe și al Integrării Europene A. Ciocoi a declarat că în anul 1992 războiul a fost declanșat de către Republica Moldova, iar armata rusă este prezentată cu această ocazie în calitate de pacificator. Declarațiile oficiale au fost urmate de materiale publicistice. O memă asupra evenimentelor de la Nistru este prezentată de către „naratorii” ruși din clubul Izborosc: „Elitele conducătoare ale unui număr de țări „tinere” din Europa de Est folosesc adesea metode naziste de dominație – genocid – împotriva minorităților naționale. Așa, în 1992, o parte din elitele guvernante moldovenești au acționat în raport cu rușii din Transnistria. Au făcut acest lucru în 1991-1992, 2004, 2008. O parte a elitelor de guvernământ georgiene împotriva osetinilor din Osetia de Sud și în 1992-1993 împotriva abhazilor din Abhazia. O astfel de amenințare a apărut în 2014 dintr-o parte a elitelor guvernante ucrainene împotriva populației ruse din Crimeea, iar această amenințare a fost realizată împotriva populației ruse din Donbas. În toate aceste cazuri, Rusia a fost forțată să intervină în conflictele etnice pentru a preveni genocidul rușilor și al populației sale complementare”³.

² I. Dodon: Ziua de 19 iunie 1992, a împărțit istoria conflictului transnistrean în perioada de „pînă” și „după”. NTV Moldova, <https://ntv.md/index.php?newsid=18757> (accesat: 10.01.2021).

³ Александр Гапоненко, *Идентификация расизма, фашизма и нацизма* 3 VII, 2020 — Изборский Клуб, <https://izborosc-club.ru/20230> (accesat: 10.01.2021).

Acest discurs este, evident, construit pe falsuri, deoarece așa-numita republică transnistreană a fost creată de chiar centrul de la Moscova și a fost susținută de Armata 14 a Federației Ruse.

Agencia sputnik.md a tirajat o știre despre faptul că serviciile speciale ale României au pregătit logistic Războiul de pe Nistru. Aceste afirmații au fost caracterizate și identificate de politologul A. Țaranu drept o parte a războiului hibrid și au drept scop ștergerea memoriei istorice pentru a dezorienta populația băștinașă. Scopul acestor idei este de a falsifica evenimentele Războiului de pe Nistru. Faptele adevărate contravin logicii victoriei velicoruse, care are drept scop crearea Novorossiei. Transnistria, în viziunea acesteia, este o parte a Novorossiei și războiul ruso-moldovenesc de pe Nistru nu se înscrie în concepția scenariului regiunii ca parte a lumii ruse. Unul dintre procedeele aplicate evenimentelor de pe Nistru este ignorarea lor. Pe site-urile și în mass-media pro Kremlin din R. Moldova se amintesc puțin și în treacăt evenimentele istorice la subiectul războiului.

Construcțiile media asupra Războiului de pe Nistru pe care le găsim în știrile de pe portalurile pro Kremlin, spre exemplu, NTV Moldova, sunt anoste și lipsite de atitudine: iată cum se tratează acest subiect la comemorarea a 24 de ani de la declanșarea războiului: „La ora 13.00 deputații, consilierii municipali, membrii și susținătorii PSRM, în frunte cu Igor Dodon, președintele Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, vor depune o coroană de flori la podul de la Vadul-lui-Vodă, în semn de omagiu pentru memoria celor căzuți în conflictul armat de pe Nistru, din anul 1992. Potrivit datelor Ministerului Apărării, pe câmpul de luptă au murit 286 de oameni, iar alți 284 au rămas invalizi”⁴.

În anul 2018, în calitate de Președinte al Republicii Moldova I. Dodon spunea: „Noi nu putem, și nici nu este corect, să trăim la infinit prin trecut, să fim prizonierii învinuirilor reciproce și ai unor temeri false. De aceea, în scopul depășirii divizării existente a societății moldovenești, acum un an am lansat inițiativa de a crea o platformă obștească de dialog în vederea concilierii și concordiei între malurile Nistrului. Sarcina principală este să creăm un stat polietic, unic, democratic, neutru, de drept în care fiecărui locuitor să-i fie garantat un trai decent. Lipsa unor profunde contradicții etnice și religioase ne oferă speranța că vom reuși să construim o societate modernă, în care vom dori să trăim nu numai noi, ci și copiii, și nepoții noștri”.

Poziția prorusă în raport cu evenimentele din 1992 se afirmă prin vocea lui B.Țârdea, care apără cu zel afirmațiile lui Aureliu Ciocoi referitor la esența

⁴ Dodon: 19 iunie 1992, a împărțit istoria conflictului transnistrean în perioada de „pînă” și „după”. NTV Moldova, <https://ntv.md/index.php?newsid=18757> (accesat: 10. 01.2021).

Războiului de pe Nistru ca fiind un război civil: „...Dacă nu armata rusă a oprit războiul, atunci cine l-a oprit?” În care repetă obositor argumentele politologilor de la Kremlin referitoare la cauzele și mersul Războiului de pe Nistru din 1992.⁵

Rețeaua de ziariști care promovează ideile nostalgice și revanșarde de tipul: „Rusia este partenerul de veacuri al Republicii Moldova”, „Limitele naturale ale lumii ruse trebuie restabilite”, „Moldova are o istorie comună cu Rusia, ca și Țările Baltice și Ucraina” este destul de largă. Mulți dintre ei au conexiuni economice cu Rusia. Printre aceștia: A. Demidețchi, E. Marian, V. Cosarev, S. Tcaci, R. Zapadinchi, C. Mihalachi, Iu. Semenova ș.a. Deși nu totdeauna este prezent direct în materialele media, subiectul transnistrean își are rolul său de avanpost ideologic. În presa de acest gen se subliniază agresivitatea blocului NATO și se accentuează caracterul pașnic al Rusiei, în ciuda faptului că Kremlinul a susținut mai multe exerciții militare în regiunea transnistreană. Forțele politice de stânga în materialele mediatice pledează pentru renunțarea la studierea războiului de pe Nistru.

Subiectul evenimentelor din regiunea transnistreană în contextul situației internaționale

Un alt tip de știri false se atestă în articolele media, ce țin de abordările referitor la subiectul regiunii transnitrene în conexiune cu situația internațională și cu politica externă a Federației Ruse. După anexarea Crimeii de către Federația Rusă, în spațiul mediativ în anul 2015 apar planuri de schimb de teritorii. Astfel, într-un articol din 30 noiembrie „Nezavisimaia gazeta” scria: „Ucraina provoacă război în Transnistria pentru a apăra Odesa”. Întrucât în Republica Moldova în prezent nu are cine lua decizii, menționează autoarea articolului Svetlana Gamova, inițiativa va aparține Kievului. „La putere în Ucraina există un partid al războiului, care va încerca, dacă nu va reuși în Est, să-și ia revanșa în Vest, de aceea nu este exclus ca diferendul transnistrean să fie reanimat”, a explicat pentru „Nezavisimaia gazeta” directorul științific al Forumului germano-rus Alexandr Rar. Potrivit aceleiași surse, pretinsul expert german susține că Kievul ar fi dezamăgit de răcirea relațiilor cu țările din Occident, iar acest lucru ar putea duce la faptul că anumite partide de la Chișinău și Kiev să dorească să aplice forța în Transnistria. „Ca avanpost al Rusiei, noi vom rezista până la capăt”, declară Oleg Bleakov, copreședintele Comisiei Unificate de Control din

⁵ B. Țirdea, Dacă nu armata rusă atunci cine a oprit războiul de pe Nistru?, <https://noi.md/md/politica/tirdea-daca-nu-armata-rusa-atunci-cine-a-oprit-razboiul-de-pe-nistru?q=r%C4%83zboiul+de+pe+Nistru+1992> (accesat: 12.12.2020).

partea Tiraspolului, mai informează „Nezavisimaia gazeta”. Ofițerul de presă al Ministerului Apărării de la Kiev Valentin Buracenko a declarat că articolul din „Nezavisimaia gazeta” cu preluările ulterioare este o dezinformare. „Ucraina nu are de gând să atace nicio țară. Ucraina respectă valorile europene și nu vede inamici în vecinii ei. Este o prostie că la Kiev se pregătește atacul asupra Transnistriei”, a afirmat Buracenko. Evident că articolul din presa rusă este un fals, promovat insistent în mass-media, dar a primit un răspuns prompt din partea Ucrainei.

Același subiect este preluat la 15 noiembrie 2017, când agenția de presă lenta.ru publică un articol cu titlul: *Ucraina vrea să propună Rusiei să cedeze Transnistria în schimbul Crimeii*. În timpul unei vizite la Moscova, într-un interviu acordat ziarului cunoscut pro Kremlin „Argumenti i facti” Dodon afirmă că Transnistria are două opțiuni: una ca parte a Ucrainei în componența regiunii Odesa, alta ca parte a Moldovei Federale. Publicațiile rusești au preluat știrea falsă, arătând că Ucraina este dispusă să accepte Transnistria în schimbul Crimeii.

Tot în acest an, politologii ruși își accentuează prezența discursivă în regiunea transnistreană. Ei afirmă că planul Kozak a fost respins ca urmare a intrigilor Uniunii Europene și că Federația Rusă nu avea o soluție pentru regiunea separatistă la acel moment. Totodată, ei au făcut afirmații care atentează la integritatea teritorială a Republicii Moldova și a Ucrainei și au admis vechea teză referitoare la atragerea Transnistriei în proiectul „Novorossia”, reactivând conflictului pe teritoriul ucrainean.

În anul 2018, apar știri în presa din RM și în cea a Federației Ruse drept reacții la declarațiile autorităților din Moldova la Adunarea Generală a ONU. La 22 iunie 2018, Adunarea Generală a ONU a adoptat proiectul de rezoluție propus de Republica Moldova privind retragerea completă și necondiționată a forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova. În document se stipulează clar că este vorba despre Grupul Operațional al Forțelor Ruse, care nu face parte din contingentul militar al Comisiei Unificate de Control, creată în baza acordului de încetare a ostilităților militare din anul 1992, ci prevede folosirea prin rotație a contingentului militar rusesc, prin urmare, nu are împuțerniciri de a exercita misiuni de pacificare sau de drept. Peste patru zile, portalul rusesc iz.ru (Izvestia) a publicat articolul *Nu e timpul pentru retragere*, în care se face referire la Rezoluția adoptată de Organizația Națiunilor Unite privind retragerea forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova. Iz.ru distorsionează adevărul și afirmă că s-a cerut retragerea forțelor de menținere a păcii, ceea ce ar pune în pericol securitatea și pacea în regiune. În articolul publicat, sunt citate și declarațiile Președintelui Igor Dodon despre forțele de

menținere a păcii din această regiune: „...este imposibilă încheierea misiunii de menținere a păcii în Transnistria, schimbarea formatului și a mandatului misiunii ruse de pacificare în Transnistria este posibilă numai după soluționarea conflictului, iar până atunci «căștile albastre» trebuie să rămână pe Nistru”. Conținutul rezoluției – interpretat de MAE din Federația Rusă⁶. În articolul publicat de Izvestia se mai afirmă că oficialii de la așa-zisul minister de externe al Transnistriei au declarat că o astfel de rezoluție nu poate fi adoptată fără participarea Tiraspolului, iar Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse a calificat decizia ca fiind una „odioasă și periculoasă”. Anterior, un comunicat de presă al Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse menționează că „retragerea misiunii de pacificare din Transnistria ar putea submina progresul înregistrat în reglementarea conflictului transnistrean”. Aceste informații sunt analizate de Asociația Presei Independente din Moldova și considerate drept știri false referitoare la conținutul declarației de la ONU a delegației R. Moldova deoarece sunt trunchiate și poartă un caracter speculativ.

În același an, apar știri referitoare la planurile de război ale SUA în Transnistria: *SUA pregătesc o acțiune militară în Transnistria*. Conținutul acestora se reduce la informația că Statele Unite ale Americii lucrează asupra unui plan care urmărește provocarea unei „lovituri” în regiunea transnistreană cu scopul de a afecta imaginea Federației Ruse. Autorul știrii face referire la un studiu al corporației americane RAND, care examinează diferite soluții și strategii pentru a estompa influența Rusiei, dar care nu propune niciun plan pentru implementarea în practică a acestora, este un studiu prezentat ca plan militar teoretic. În studiul corporației americane RAND, intitulat *Overextending and Unbalancing Russia. Assessing the Impact of Cost-Imposing Options*, sunt examinate acțiunile nonviolente pe care SUA și aliații săi le-ar putea întreprinde pentru a împiedica extinderea Rusiei și a-i dezechilibra economia, armata și regimul politic. Printre zecile de recomandări pe care le oferă studiul se regăsește și una care ține de regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Autorii consideră că o „lovitură” în Transnistria și retragerea armatei ruse din regiune ar afecta prestigiul Rusiei. Se menționează că o asemenea acțiune va aduce anumite cheltuieli Rusiei, dar ar putea provoca și costuri suplimentare Statelor Unite și aliaților săi. Autorii constată că beneficiile unei asemenea acțiuni pentru SUA și pentru aliați ar fi mică, dar cu costuri medii. În articolul *Lovitură la Tiraspol*, ilustrat printr-o imagine cu racheta de tip Tomahawk, cunoscută pentru puterea ei distructivă, vedomosti.md scrie că SUA deja lu-

⁶ Rezoluția ONU privind pacificatorii ruși din R. Moldova, <https://stiri.md/article/politic> (accesat: 3.01.2021).

crează asupra proiectului de a provoca „o lovitură” la Tiraspol cu scopul de a evacua armata rusă din regiune. Se face o comparație speculativă cu războiul din Georgia din anul 2008, sugerându-se că în spatele acestuia ar fi stat tot SUA. În știrea dată se manifestă principiul hiperbolizării printr-o imagine a rachetei Tomahawk: „În cazul în care conducerea politică și militară, serviciile de spionaj ale SUA, cântărind toate riscurile, vor decide să acționeze, atunci escaladarea situației din Transnistria nu va putea fi evitată. De aceea opțiunea „lovitură în Transnistria” ar trebui privită nu doar ca un document, dar ca un plan aflat în lucru”, scrie autorul articolului, cu referire la studiul RAND.⁷ Articolul este citat și de fondsk.ru, portalul Fondului de Cultură Strategică din Rusia, unde sunt publicate materiale de analiză inclusiv anti-NATO și anti-UE, fiind promovat rolul pozitiv al Rusiei în reglementarea problemelor internaționale. Aceste știri sunt calificate drept știri false, deoarece ele nu sunt complete și distorsionează mesajul inițial. În anul 2019 apar știri referitoare la faptul că se pregătește războiul hibrid cu Rusia. Astfel, sunt inventate amenințări false că în Republica Moldova prin intermediul structurilor NATO se pregătește un război hibrid. Autorul acestui articol, Aleksandr Medvedev, afirmă că cercetarea „va fi realizată cu sprijinul activ al Oficiului de legătură NATO de la Chișinău”: „...Primul proiect al Oficiului de legătură NATO Chișinău a devenit cunoscut: Moldova este pregătită pentru un război hibrid cu Rusia”.

SUA pregătesc o acțiune militară în Transnistria. O știre în care se relatează că NATO și SUA pregătesc militari moldoveni pentru un viitor război în regiunea transnistreană. Textul a fost răspândit de un site „Kursk”, înregistrat în anul 2016 pe un server din orașul rusesc Sankt-Petersburg de către organizația de tineret „Noi împreună”. Aceasta își are sediul în municipiul Bălți și a fost fondată de către o persoană pe nume Alexandr Gustoi. În anul 2020 – anul alegerilor prezidențiale – știrile false despre regiunea transnistreană au devenit subiecte larg propagate în mass-media. Spre exemplu, la conferința de presă din 30 noiembrie 2020, la care au participat mai mulți jurnaliști din țară și de peste hotare, inclusiv în regim on-line, Maia Sandu a fost întrebată care este poziția ei cu referire la conflictul transnistrean, iar aceasta a răspuns: „Este poziția statului Republica Moldova și nu este una nouă. Am văzut că Federația Rusă are altă poziție. O să continuăm să discutăm ca să găsim soluții. Pentru noi obiectivul este ca aceste trupe rusești să se retragă de pe teritoriul Republicii Moldova. (...) Va trebui să lucrăm și eu sunt deschisă să

⁷ SUA pregătesc o lovitură militară în Transnistria, <https://stiri.md/articlesocialstopfals/politica> (accesat: 15.01.2021).

lucrez, să discut cu Federația Rusă, așa încât să putem ajunge la o rezolvare a acestei situații”. Ulterior, mai multe portaluri rusești au publicat articole în care este indusă ideea falsă că Maia Sandu optează pentru retragerea pacificatorilor. În demascarea acestei narațiuni s-a implicat expertul Promo-Lex Ion Manole, care a subliniat că Rusia și R. Moldova au inițiat procesul de evacuare a trupelor rusești, iar acei militari n-au nimic în comun cu forțele pacificatoare. Mesajul a fost distorsionat cu scopul de a induce starea de panică. O altă narațiune considerată falsă a fost lansată la 26 noiembrie: site-ul cu politică editorială pro-Kremlin eadaily.com a citat un politolog rus și a titrat: *Președintele Moldovei se pregătește pentru un război cu regiunea transnistreană*. Astfel politologul ar fi „analizat victoria Maiei Sandu” și a prezis „escaladarea conflictului armat din regiune”: „Mai mult, noul șef al statului moldovean va aborda, cu și fără ocazie, problema retragerii pacificatorilor ruși. Astfel, ea disimulează planurile radicale de unificare cu utilizarea presiunii cu forța asupra regiunii transnistrene. (...) Dacă forțele de menținere a păcii sunt retrase de acolo, acolo va începe un război”. Astfel, și acest portal a transmis speculații, atribuindu-i Maiei Sandu afirmații pe care ea, de fapt, nu le-a făcut.⁸

Pentru a arăta că Kremlinul este victima comploturilor internaționale, au fost amplificate narațiunile false conform cărora Maia Sandu, Președinta Moldovei, dorește să repete scenariul Nagorno-Karabah în Transnistria. Potrivit presei pro-Kremlin, Sandu a câștigat în mod fraudulos alegerile. O altă narațiune spune că președinția lui Sandu poate declanșa în curând procese centrifuge care vor duce inevitabil la prăbușirea țării. Războiul de pe Nistru este prezentat în diferite formate media care includ semiadevăruri și nuanțe care mimează pervers veridicitatea, creând o percepție greșită a realităților.

Obiectivul principal al știrilor anului 2020 a fost să demonstreze că Rusia este victima relațiilor internaționale, insinuându-se că nu poate fi vinovată de politica sa externă de acaparare a noilor teritorii. Crearea acestei imagini de sine a victimei i-a permis Kremlinului să manipuleze publicul, să evite responsabilitatea pentru o politică externă agresivă și să utilizeze mass-media rusă pentru a răspândi această narațiune. Subiectul Transnistriei a fost servit drept pretext pentru propagarea acestor idei. Direcția de reflectare a materialelor războiului de pe Nistru în aceste ediții este defavorabilă pentru combatanții moldoveni. Din punct de vedere emoțional, materialele date sunt fie neutre, fie colorate negativ la adresa participanților la conflict din partea Moldovei. Reflectarea evenimentelor de pe Nistru este preponderent negativă.

⁸ Sandu cere retragerea pacificatorilor și se pregătește de război, <https://stiri.md/article/politica/fals-sandu-cere-retragerea-pacificatorilor-si-se-pregateste-de-razboi> (accesat: 15.01.2021).

Evenimentele și războiul de pe Nistru în presa națională

Articolele cu privire la evenimentele de pe Nistru în presa numită convențional de dreapta sunt mult mai nuanțate și emotive. Iată o scurtă enumerare a titlurilor semnificative din ultimii ani din ziarul „Timpul” și portalul ziarulnațional.md.

Anul 2018: *Rusia pusă la zid de ONU. Acuzațiile grave care-i sunt aduse.*

Anul 2019: *Limba, „neliniștea” și planul pașnic de a soluționa conflictul. Transnistria, ștreangul la gâtul Republicii Moldova. O știre care a rămas necomentată în presa de la Chișinău... Italia sprijină soluționarea conflictului transnistrean și nevoia de securitate a Moldovei. Războiul este considerat un eveniment de o importanță istorică pentru consolidarea statului Republica Moldova, și a memoriei sale istorice. Eroii nu mor niciodată. Războiul ruso-moldovenesc sau de pe Nistru?*

Pentru memoria istorică sunt importante simbolurile lingvistice. Problema denumirii acestor evenimente tragice din istoria poporului nostru este discutată în materialul din martie 2020: „...În R. Moldova, pe data de 2 martie, au avut loc mai multe evenimente dedicate războiului ruso-moldovenesc din 1992. Presa care a reflectat evenimentul a numit diferit acest război. Pentru unii a fost «război de pe Nistru», pentru alții, «conflict» sau «războiul din Transnistria». Din păcate, nimeni nu știe prea bine ce-a fost atunci sau, din motive neclare, speră că, dacă redenumeste «războiul de independență» în «războiul de pe Nistru», va schimba și ce s-a întâmplat atunci cu adevărat.

...Războiul ruso-moldovenesc de independență este cea mai potrivită denumire, pentru că n-a fost un simplu „conflict” (adică neînțelegere), dar un război în toată legea, în care au fost implicate 8 mii de persoane din direcția de apărare a Transnistriei, 5 mii din direcția de interne sau miliție, 4 mii din detașamente locale, 3-4 mii de cazaci și, în jur de 6,5 mii de militari din armata a 14-a a F. Ruse (o divizie motorizată, două regimente de artilerie, un regiment de tancuri, un regiment anti-tanc, două regimente de plutonieri, un regiment de rachete și o escadrilă de elicoptere.”⁹

Principala trăsătură vizibilă a Rusiei în presa de dreapta pe perioada Războiului de pe Nistru este cea de putere agresoare și revizionistă, ce a invadat teritoriul suveran al unui stat independent. Această imagine este creionată de articole de analiză realizate de jurnaliști: „...Trupele GOTR au fost trimise de Rusia în 1992 ca urmare a *Declarației de independență a Republicii Moldova*. Rusia susține în continuare că prezența acestor trupe în Transnistria are rolul de a preveni izbucnirea unui război între regimul separatist și Republica Moldova. În pofida acestor declarații ale Kremlinului, mărturiile unor cetățeni moldoveni

⁹ A. Reniță. „Eroii nu mor niciodată. Războiul ruso-moldovenesc sau de pe Nistru”, Ziarul „Timpul”, 3 decembrie 2020.

și etnici ruși din acea perioadă, vorbesc despre faptul că în 1992, trupele GOTR au luptat alături de transnistreni împotriva forțelor armate moldovenești. Experții afirmă că în raport cu Moldova, forțele militare transnistrene sunt comparativ egale, doar că acestea au un avantaj: nivelul de pregătire personală este mai înalt, la fel și posibilitatea de a se antrena eficient, nu duc lipsă de cartușe, proiectile, carburanți, au în dotare 18-20 de tancuri modernizate...”

Atitudinile dubioase ale autorităților din Moldova față de Războiul de pe Nistru sunt caracterizate negativ: articolul lui Alecu Reniță subliniază: *Trădătorii dansează cazaciocul pe mormintele eroilor*. „Au trecut 28 de ani de când moldovenii s-au ridicat cu arma în mâini să-și apere Patria, Libertatea și Pământul, dar îndrăzneala lor din anul 1992 nu este „iertată” nici azi de «stăpânii» de la Kremlin și de slugoii de la Chișinău. Pe vremuri, când lacrimile familiilor îndurerate de pierderea celor dragi solidarizau poporul, trădătorii și asasinii aveau teamă să nu fie aduși în fața tribunalului pentru crimele comise împotriva apărătorilor integrității teritoriale a R. Moldova, dar, peste ani, ei au devenit atât de obraznici, încât au ajuns să depună flori la monumentele ucigașilor și să danseze, ziua în amiaza mare, *cazaciocul* pe mormintele eroilor, care și-au sacrificat viața pe altarul libertății noastre...” Deputatul Iurie Reniță propune Parlamentului să solicite despăgubiri de la Federația Rusă pentru războiul din 1992.

Presa a demascat poziția guvernului socialist față de armata rusă din Transnistria la 17 martie 2020.

În schimb, narațiunea Kremlinului privind rolul Armatei ruse în Transnistria este susținută de către autoritățile socialiste de la Chișinău: *Prezența trupelor rusești pe teritoriul Transnistriei, acceptată tacit de Guvernul Republicii Moldova*.

În presă se remarcă și prezența anumitor personalități politice și rolul lor în acest război. Vladimir Beșleagă afirmă într-un interviu din 11 martie 2020: „Petru Lucinschi a fost incolor, lipsit de caracter și n-avea nici măcar ceea ce a avut Mircea Snegur. Snegur are merite, Snegur are făcute lucruri mari, pe urmă a cedat, dar Lucinschi, în genere, a fost o eroare, așa cum am auzit de la cei mai apropiați de-ai lui. El a făcut totul ca să se formeze și să se consolideze regimul separatist, să-și facă valuta lor, să-și facă de toate, era cel mai bun prieten cu Smirnov, cu criminalul acela și cu alții.

Europa Liberă: Cel de-al treilea președinte, Vladimir Voronin, s-a deosebit de primii?

Vladimir Beșleagă: Voronin a venit din altă parte. Și a venit cu structura și cu faptele lui, a încercat să facă și el ceva și să se distanțeze de factorul extern, pentru că el era cel care se spera că va efectua federalizarea. Și el a avut curajul, dar curajul desigur că n-a fost meritul lui personal, curajul sau pressingul, ca să-i zicem așa, a venit dinspre Occident, a venit de la Statele Unite, pentru

că, dacă n-ar fi fost presiunea din afară, el ar fi procedat așa cum a procedat și Lucinschi. Și prin asta, cel puțin prin asta, se deosebește și de Lucinschi, și de Snegur. Voronin a avut două termene de mandat și Moldova a rămas în aceeași situație, nu s-a schimbat nimic”¹⁰.

Presa națională a fost activă în discutarea și prezentarea unor atitudini vii și multiaspectuale față de evenimentul tragic din istoria recentă a Moldovei. În articolele de acest gen se regăsesc cele mai radicale poziții în raport cu Rusia și cele mai clar explicate argumente în acest sens. În articole se configurează foarte bine tendințele generale de portretizare a Rusiei în calitate de stat agresor.

Concluzii

În concluzie, menționăm că războiul din anul 1992 de pe Nistru rămâne un subiect al abordărilor în contradictoriu. Mai sus am prezentat știri false demascate de către serviciile media. Menționăm că Asociația Presei Independente și Media star sunt portaluri de presă care analizează și demască știrile false din spațiul public din Republica Moldova create destul de târziu pentru contracararea știrilor false.

Presa de expresie națională abordează mult mai activ subiectele ce țin de Transnistria și istoria sa. Presa pro Kremlin promovează insistent ideea că Rusia este victimă și toate informațiile false țin de prezentarea argumentelor că Transnistria va fi atacată de NATO, SUA, că politicile proeuropene vor destabiliza situația existentă, iar forțele militare ruse sunt garantul securității în regiune. Războiul de pe Nistru a oprit atacul României, care ar fi invadat Republica Moldova. Imaginea asupra lui este creată prin prezentarea mai multor știri, evenimente și articole. Știrile false și dezinformarea din ultimul timp au caracteristici noi, printre acestea menționăm: hiperbolizarea și inundarea conștiințelor cu imagini apocaliptice, îngustarea spațiului informațional, iar împreună cu aceasta a minții receptorului, crearea confuziei mentale.

Războiul de pe Nistru este un fapt pe care unii vor să-l negligeze și să-l desconsidere prin inducerea unor atitudini de indiferență. În politicile mediatice ale Rusiei Transnistria joacă un rol esențial pentru a promova narațiuni favorabile ei pe arena internă și mai ales pe cea externă.

Rămâne să încurajăm studierea atentă a acestui Război de pe Nistru prin valorificarea memoriei. Mass media depinde și de doleanțele populației, care poate solicita analize și discuții asupra evenimentelor istorice curente. Pentru a minimiza influența știrilor false este necesar de a informa activ cetățenii, de a

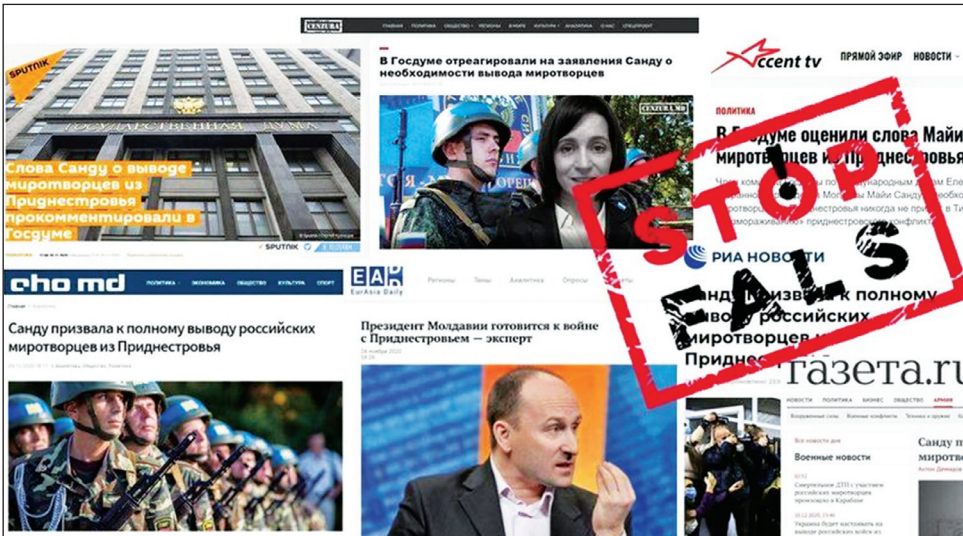
¹⁰ V. Beșleagă, „Lucinschi a făcut totul să consolideze regimul separatist”, Ziarul Timpul, 11 martie 2020.

răspunde prompt la știrile false, de a traduce în limba rusă și a comunica problemele, de avea contacte directe cu oamenii, de a spune lucrurilor pe nume și de a corecta informațiile false.

[https://stiri.md/article-social-stop-fals/politica-SUA-pregatesc-o-lovitura-militara-in-Transnistria.](https://stiri.md/article-social-stop-fals/politica-SUA-pregatesc-o-lovitura-militara-in-Transnistria)
The US is preparing a military coup in Transnistria. <https://stiri.md/article-social-stop-fals/politica>

Sandu cere retragerea pacificatorilor și se pregătește de război – <https://stiri.md/article/politica/fals-sandu-cere-retragerea-pacificatorilor-si-se-pregateste-de-razboi>
Sandu demands the withdrawal of the peacemakers and prepares for war. <https://stiri.md/article/politica/fals-sandu-cere-retragerea-pacificatorilor-si-se-pregateste-de-razboi>

Presă referitoare la Războiul de pe Nistru din Republica Moldova și cea din Federația Rusă au acoperit mai mult subiectele conflictuale, dar nu a contribuit la promovarea practicilor de mediere a conflictului.

Rezumat

Analiza problemei știrilor false și altor construcții mediatice se bazează pe cercetarea cantitativă, care arată distribuția materialelor în publicațiile de la Chișinău și Federația Rusă. În aceste materiale mediatice sunt discutate temele referitoare la evenimentele de pe Nistru din anul 1992 în mod negativ, neutru sau pozitiv. Cercetarea calitativă urmărește descrierea conținutului articolelor împărțite în blocuri tematice separate, subteme și secțiuni. Construcția mediatică a evenimentelor ce țin de Războiului de pe Nistru din anul 1992 în presa scrisă și on-line din Republica Moldova este contradictorie. Prin intermediul presei de expresie rusă și a partidelor de stânga s-a inoculat percepția falsă și eronată că fenomenul cunoscut sub denumirea „conflict transnistrean” este unul civil, și că nu Rusia, ci Transnistria este „parte” în conflict, că Rusia are un statut de mediator neutru și de țară garant al înțelegerilor între părți, precum și ale prevederilor Memorandumului cu privire la normalizarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, semnat în 1997 la Moscova. Pe parcursul perioadei post-conflictului, această imagine a fost fortificată prin articole, luări de atitudine ale politicianilor din Federația Rusă, care uneori amenințau direct Republica Moldova cu perspectiva reizbucnirii conflictului armat. Aceste declarații erau propagate masiv în presă. De rând cu aceste materiale erau publicate și știri false pe diferite teme și subiecte, care vizau conflictul. De exemplu, „Războiul din 1992 a izbucnit pentru că «radicaliștii» și «elitele» din Chișinău au vrut unirea cu România și doar armata rusă a împiedicat masacrarea populației civile din Transnistria, care voia să își păstreze identitatea limba și cultura amenințată de moldovenii de peste Nistru ca în perioada interbelică”. Au mai urmat și altele: agenția de presă lenta.ru publică un articol – *Ucraina vrea să propună Rusiei să cedeze Transnistria în schimbul Crimeii*: o știre falsă menită să destabilizeze relațiile Moldovei cu Ucraina. În articol se analizează și materialele media din presa națională ce țin de Transnistria și Războiul de pe Nistru din 1992 din perspectiva intereselor naționale ale Republicii Moldova. În concluzie, istoria recentă a Republicii Moldova este o arenă a războiului informațional hibrid purtat de Federația Rusă în Republica Moldova, care din păcate are un impact important, narațiunile propagandistice ale Kremlinului rezonând încă în rândul populației.

Cuvinte cheie: informație, război, Rusia, declarații, analize.

Valentina Enachi

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

E-mail: valentina_enachi@yahoo.com